

ปรัมผา ภิบา

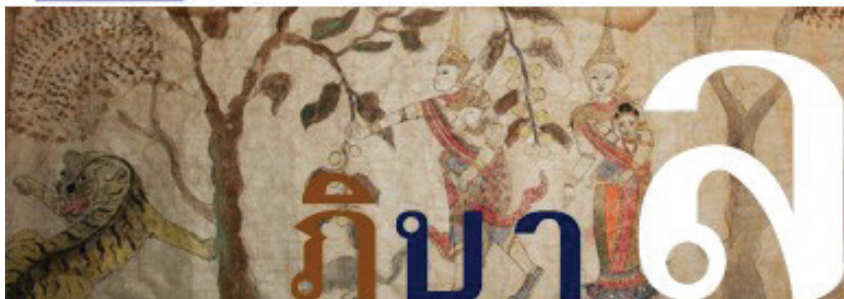

เสถียร สีสั่น. 2562. “แนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในงานพัฒนาชุมชน
กรณีศึกษา: ผู้นำชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ” ใน วารสารวิถีสังคมมนุษย์. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2
กรกฎาคม-ธันวาคม. หน้า 1-17.

แนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในงานพัฒนาชุมชน
กรณีศึกษา: ผู้นำชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ
Approach to Corporate Good Governance Principle
for Community Development, Case Study:
Community Leaders in Sisaket Province

เสถียร สีชื่น¹

Sathian Seechuen

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ศรีสะเกษ

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความหมายของธรรมาภิบาลในทัศนะของผู้นำชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ.. 2) ศึกษาแนวทางการสร้างธรรมาภิบาลในงานพัฒนาชุมชน ของผู้นำชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ.. 3) ศึกษาวิธีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในงานพัฒนาชุมชน ของผู้นำชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ การวิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 100 ราย สทนากลุ่ม 11 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักตรรกะเทียบเคียงกับแนวคิด ทฤษฎีควบคู่กับบริบท และใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบ ผลการศึกษาพบว่า

ความหมายธรรมาภิบาลในทัศนะของผู้นำชุมชน สามารถแบ่งความหมายออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะแนวทางการบริหาร/การปกครอง 2) ลักษณะการกำกับติดตามดูแล และ 3) ลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่โดดเด่น

แนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลในงานพัฒนาชุมชน ได้แก่ การสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมและการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การสร้างวินัยในตัวเอง การสร้างคุณธรรมในตัวของผู้นำชุมชน บุคลากร และเจ้าหน้าที่ การสร้างจิตสำนึกในตนเอง การฝึกอบรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาคน การรักษาศีล 5 มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ การสร้างความร่วมมือทุกคนทุกภาคส่วนในการทำงาน การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการสร้างการมีส่วนร่วม

วิธีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในงานพัฒนาชุมชน ได้แก่ 1) หน่วยงานต้องมุ่งเน้นไปที่การบริหารจัดการองค์กร ให้เกิดผลประโยชน์แก่ประชาชนเป็นสำคัญ 2) หน่วยงานหรือองค์กร ควรออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ สร้างค่านิยม วัฒนธรรมองค์กรให้ชัดเจน 3) หน่วยงานหรือองค์กร ควรจัดทำคู่มือการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม 4) หน่วยงานหรือองค์กร ควรจัดทำผังหรือแผนขั้นตอนการปฏิบัติงาน (5) หน่วยงานหรือองค์กร ควรดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเพื่อบรรจุ แผนงาน 6) ควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาศีล 5 ตัวอย่างเช่น การลดละ อบายมุข ช่วงเข้าพรรษา 7) การดำเนินการต่าง ๆ ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ 8) หน่วยงานหรือองค์กร ควรมีกิจกรรมหรือให้บุคลากร ได้ทำกิจกรรมหรือทำงานร่วมกันอยู่เสมอ 9) หน่วยงานหรือองค์กร ควรออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือกำหนดให้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ และ 10) หน่วยงานหรือองค์กรควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมคิด

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล, พัฒนาชุมชน, ผู้นำชุมชน

Abstract

The Four major objectives of the study were (1) examine the meaning of Good governance of Sisaket community leaders (2) study the guidelines for Creating good governance in community development work and (3) study the way navigation key to good governance and community development. This qualitative research collected the data by in-depth interview of 100 key-informants, focus Group of 11 people and the data were analyzed by logical principles based on related concepts and theories, together with the context. The descriptive statistics were employed to describe the results.

1) The definitions of Good governance of Sisaket community | leaders as given by the community people could be divided into 3 Nature: (1) Style approach to management administration (2) Nature of the monitoring (3) The basic characteristics of outstanding individuals.

2) Guidelines to create good governance and community development : The benefit to the public and resource management efficiency. The discipline itself moralitu In the community leaders and staff officers. Self-awareness Training on ethics. The development of the five precepts. Transparency, accountability The collaboration of all the sectors of work. Using the philosophy of sufficiency economy. And creating engagement.

3) Way navigation key to good governance in the community development approach to good governance and community development : (1) Adoption agency focused on corporate management. The benefit to the public is important. (2) Adoption agency or organization. should create Regulations a corporate culture that clear values clear. (3) should provide instruction to strengthen morality and ethics. (4) Adoption agency or organization Should prepare a plan or plans, procedures, work. (5) Adoption

agency or organization. should conduct a strategic plan for the agency's containment plan. (6) adoption agency or organization should events on the five precepts. for example, during his years of persistent vices. (7) the operation of the public should be involved from the start until the end of the project. (8) Adoption agency or organization. Should an event or project that has made a personnel officer or collaborate frequently. (9) Adoption agency or organization should issue regulations or define the culture of the organization the major economic use. (10)Adoption is to provide opportunities for public participation, awareness and contemplate.

Keywords: Good governance, Community Development, Community leaders

1. บทนำ

ปัจจุบันบ่อยครั้งที่ถามว่า ธรรมาภิบาลคืออะไร ซึ่งก็มีเรื่องแปลกอะไรเนื่องจากมีหลาย ๆ คำที่ถูกที่ใช้หรือพูดถึงกันอย่างแพร่หลายไม่มีคำจำกัดความเดียวที่อธิบายความหมายของคำนั้นอย่างเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป หากพิจารณาธรรมาภิบาลหรือ (Good Governance) ในความหมายกว้างๆ แล้ว เป็นคำที่มีความหมายถึง การปกครองหรือการบริหารที่ดี ที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน สังคม ประเทศชาติหรือองค์กรนั้น (เปาวัน สุวรรณมงคล, 2558 : 3-4) ได้มีการนำแนวคิดวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) มาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันโดยงานวิจัยชิ้นนี้จะมุ่งเน้นที่ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ในพื้นที่ได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลประยุกต์ใช้ในการทำงานชุมชนท้องถิ่น รวมถึงหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้เห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหาเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้นำท้องถิ่นให้สามารถดำเนินการตามหลักบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและง่ายต่อการปฏิบัติงานมากขึ้น (ศุทธิกานต์ มีจั่น และคณะ, 2556: 120) ทั้งนี้ยังเป็นการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาของตนเอง เน้นการกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการบริหารงานกับท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคมไทยสร้างจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อสังคม สนับสนุนการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน พร้อมทั้ง

เสริมสร้างขีดความสามารถทางการพัฒนาแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่อย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมบทบาทภาคประชาชนในการตรวจสอบและแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในทุกระดับ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11, พ.ศ.2554: 36)

จากแนวคิดข้างต้นจะเห็นได้ว่าธรรมาภิบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชน โดยจะต้องพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำประชาธิปไตยที่มีคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสังคมทุกระดับให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมไทย โดย 1) เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำให้ยึดมั่นในวัฒนธรรมของธรรมาภิบาลที่พร้อมตรวจสอบได้และฟังความคิดเห็นของประชาชน 2) เสริมสร้างการพัฒนาเมืองให้โปร่งใส สุจริต สนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมธรรมาภิบาล โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม 3) สนับสนุนองค์กรด้านวัฒนธรรม มีส่วนร่วมรณรงค์เสริมสร้างความเป็นผู้นำประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล 4) สร้างกลุ่มแกนนำในระดับครอบครัว ชุมชน โรงเรียนและทุกภาคส่วนในสังคม รวมทั้งสร้างเยาวชนธรรมาภิบาลในโรงเรียนและชุมชน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10, พ.ศ. 2549)

ผู้นำชุมชนในงานวิจัย คือ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการที่ได้รับการแต่งตั้ง ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกเทศมนตรี ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน และพยายามหาแนวทางให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ซึ่งพฤติกรรมของผู้นำท้องถิ่นจะมีอิทธิพลเหนือประชาชนในท้องถิ่นนั้น อันจะก่อให้เกิดการร่วมมือกันทำงาน โดยมุ่งความสำเร็จของชุมชนเป็นสำคัญหรืออาจกล่าวได้ง่ายๆ โดยสรุปว่า ผู้นำท้องถิ่น คือ ผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลสามารถชักจูงคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ (อมรเทพ จันทร์ทวน, 2554: 88) อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้นำเหล่านี้ก็เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานและพัฒนาชุมชนได้ หากมีการแสดงออกอย่างเข้มแข็งเพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่และสามารถใช้พลังอำนาจความเป็นผู้นำของตนที่ประชาชนไว้วางใจและมอบอำนาจให้เป็นตัวแทนในการดำเนินการต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่นได้

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความหมายของธรรมาภิบาลในทัศนะของผู้นำชุมชน แนวทางการสร้างหลักธรรมาภิบาลในงานพัฒนาชุมชน และวิธีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในงานพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาความหมายของธรรมาภิบาล ในทัศนะของผู้นำชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ
2. ศึกษาแนวทางการสร้างธรรมาภิบาลในงานพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ
3. ศึกษาวิธีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในงานพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

2. วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

2.1 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

2.1.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 11 อำเภอ จำนวน 100 แห่ง ได้แก่ อำเภอยังหิน อำเภอขามเฒ่า อำเภอราษีไศล อำเภอพยุห์ อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอเบญจลักษ์ อำเภอขุขันธ์ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอกันทรารมย์ อำเภอไพรบึง และอำเภอศรีรัตนะ

2.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informant) คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 11 อำเภอ ได้แก่ อำเภอยังหิน จำนวน 6 คน อำเภอขามเฒ่า จำนวน 6 คน อำเภอราษีไศล จำนวน 12 คน อำเภอพยุห์ จำนวน 6 คน อำเภออุทุมพรพิสัย จำนวน 13 คน อำเภอเบญจลักษ์ จำนวน 5 คน อำเภอขุขันธ์ จำนวน 13 คน อำเภอกันทรลักษ์ จำนวน 13 คน อำเภอกันทรารมย์ จำนวน 15 คน อำเภอไพรบึง จำนวน 5 คน และอำเภอศรีรัตนะ จำนวน 6 คน รวมทั้งหมด 100 คน

2.2 กระบวนการเลือกกลุ่มเป้าหมาย

โดยพิจารณาหลักเกณฑ์ จำนวน 3 ข้อ ดังนี้

2.2.1 จังหวัดศรีสะเกษทั้งหมด 22 อำเภอ ผู้วิจัยเลือกจำนวนอำเภอร้อยละ 50 ได้ทั้งหมด 11 อำเภอ

2.2.2 เลือกจากขนาดของอำเภอ โดยวัดจากจำนวนประชากร โดยเรียงลำดับตามจำนวนประชากร ผู้วิจัยจึงกำหนดให้อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด 11 ลำดับ เป็นอำเภอขนาดใหญ่ อำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุด 11 ลำดับ เป็นอำเภอขนาดเล็ก

2.2.3 เลือกตามลักษณะภูมิศาสตร์จังหวัดศรีสะเกษ ตอนบน – ตอนล่าง ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการวิจัยโดยใช้เกณฑ์ในการเลือกจากขนาดของจำนวนประชากร ซึ่งมีการกระจายครอบคลุมทั้งจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 2 ขนาด คือ

อำเภอขนาดใหญ่ จำนวน 11 แห่ง ได้แก่ อำเภอเมืองศรีสะเกษ กันทรลักษณ์ กันทรามย์ ขุขันธ์ ขุนหาญ ราชีไศล อุทุมพรพิสัย ศรีรัตนะ ภูสิงห์ น้ำเกลี้ยง และปรางค์

อำเภอขนาดเล็ก จำนวน 11 แห่ง ได้แก่ อำเภอยางชุมน้อย ไพรบึง บึงบูรพ์ ห้วยทับทัน โนนคูณ วังหิน เมืองจันทร์ เบญจลักษณ์ พยุห์ โพธิ์ศรีสุวรรณ และศิลาลาด

2.3 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ/อายุปัจจุบัน การศึกษา สังกัด อปท. และประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

ตอนที่ 2 ธรรมาภิบาลในทัศนะของผู้นำชุมชน ได้แก่ ความหมายของธรรมาภิบาล ความสำคัญของธรรมาภิบาล องค์ประกอบของธรรมาภิบาล และสิ่งที่ประทับใจในเรื่องธรรมาภิบาล

2.3.2 ประเด็นในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แบ่ง 3 ตอน

ตอนที่ 1 แนวทางการสร้างธรรมาภิบาลในงานพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

ตอนที่ 2 วิธีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในงานพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะธรรมาภิบาลของผู้นำชุมชน

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4.1 การศึกษาค้นคว้าข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร (Document Study and Literature Review) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการธรรมาภิบาล ได้แก่ หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ภาควิชาการ บทความ และรายงานทางวิชาการ ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำมาสนับสนุนงานวิจัยได้

2.4.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยวิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การจดบันทึกภาคสนาม โดยการเก็บข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้นำชุมชนในการเข้าร่วมกรรม การบริหารงาน และในรายละเอียดของวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.4.3 การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informant) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth) ตามแนวประเด็นคำถาม โดยมีประเด็น ที่สำคัญ คือ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล ความหมายของ ธรรมาภิบาลในทัศนะของผู้นำชุมชน ผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การสัมภาษณ์อย่างทางการและ ไม่เป็นทางการ

2.4.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมแนวทางการสร้างหลักธรรมาภิบาล และวิธีการนำหลักสร้างธรรมาภิบาลไปใช้ในงานพัฒนาชุมชน ของกลุ่มผู้นำชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล จำนวน 11 อำเภอ ตัวแทนอำเภอละ 1 คน

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ไปพร้อมกับเก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากข้อมูลสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม จะมีการตรวจสอบข้อมูลโดยอาศัยเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) เพื่อการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากบุคคล เวลา และสถานที่ที่แตกต่างกัน และทำการเชื่อมโยงความสอดคล้องของเนื้อหายึดหลักตรรกะเทียบเคียงกับแนวคิด ทฤษฎีควบคู่กับบริบท และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องธรรมาภิบาลของผู้นำชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1) ความหมายธรรมาภิบาลในทัศนะของผู้นำชุมชน ผลการศึกษาพบว่าความหมายธรรมาภิบาลในทัศนะของผู้นำชุมชนสามารถแบ่งความหมายออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1) ลักษณะแนวทางการบริหาร/การปกครอง ได้แก่

1.1) แนวทางการจัดระบบระเบียบให้กับสังคมทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน ให้ความรักความสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังนำไปสู่พลังการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2) หลักพื้นฐานที่จะช่วยพัฒนาสังคมทั้งระบบให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพในการบริหารงาน โดยคำนึงความเป็นธรรมและเกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนมีความสุข

1.3) การปกครองที่เป็นธรรม ตามหลักธรรมาภิบาล บรรษัทภิบาลซึ่งเป็น หลักการอยู่ร่วมกันในบ้านเมืองและสังคมอย่างสงบสุข มีความรู้สึกสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีส่วนเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

2) ลักษณะการกำกับติดตามดูแล ได้แก่

2.1) แนวทาง/หลักการที่ใช้ในปฏิบัติงานที่เน้นให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อภาครัฐ และประชาชน โดยยึดหลักประโยชน์สูงสุด สามารถตรวจสอบได้และเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ได้

2.2) การบริหารกิจการบ้านเมืองโดยควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามครรลองครองธรรม โดยการทำงานที่มีคุณธรรม จริยธรรม ทำงานด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก

3) ลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่โดดเด่น ได้แก่

3.1) หลักการปฏิบัติงาน การปกครองให้เป็นไปตามความสุจริตและเป็นธรรม ตามเป้าหมายที่วางไว้

3.2) การรักษาความเป็นธรรมในการปกครองงาน ปกครองคน ปกครองชุมชน สังคม ประเทศชาติ ซึ่งในปกครองนั้นจำเป็นอย่างยิ่งควรมีคุณธรรมทั้งผู้บริหาร ผู้ได้บังคับบัญชา มีการวางระเบียบในสังคมที่ดี มีฝ่ายบริหาร ฝ่ายปฏิบัติ อย่างชัดเจน ให้ข้าราชการและประชาชนอยู่ร่วมกัน สามัคคีกันสร้างพลังให้เกิดความเข้มแข็ง และร่วมแรงร่วมใจแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างยุติธรรม ให้เป็นไปตามหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม

2) แนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลในงานพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาพบว่าแนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลในงานพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย

2.1) การสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมและการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ครอบงำ ครอบงำให้เกิดความเป็นธรรม เสมอภาคทุกภาคส่วน และปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมสังคมและประชาชนอย่างทัดเทียมกัน

2.2) การสร้างวินัยในตัวเอง เน้นที่ผู้นำชุมชน บุคลากร เจ้าหน้าที่ ทุกภาคส่วนของสังคม ให้รู้จักสิทธิ หน้าที่ และความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมกระตือรือร้นในแก้ไขปัญหา ตลอดจน การเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง ยอมรับที่จะถูกวิจารณ์และยอมรับผลจากการกระทำของตน

2.3) การสร้างคุณธรรม ในตัวของผู้นำชุมชน บุคลากร และเจ้าหน้าที่ ให้ยึดมั่นในความดีงาม ปฏิบัติหน้าที่เพื่อเป็นที่พึ่งของประชาชนและสังคม และส่งเสริมให้ประชาชนพัฒนาตนเองไป พร้อมๆ กันด้วย

2.4) การสร้างจิตสำนึกในตนเอง และตระหนกอยู่เสมอว่า เราคือผู้บริการประชาชน เราคือ ที่พึ่งของประชาชน เราควรตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ได้มากที่สุด

2.5) การฝึกอบรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้นำชุมชน บุคลากร และเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นการบ่มเพาะจิตสำนึก ค่านิยม และเป็นแนวปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน

2.6) การพัฒนาคน คนคือคุณภาพของสังคมที่จะเปลี่ยนแปลงสังคม ผู้นำชุมชนควรเป็น ตัวอย่างที่ดี มีพื้นฐานทางใจจิตยึดมั่นใน คุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ เป็นเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างมีเหตุมีผล

2.7) การรักษาศีล 5 ถ้าบุคคลใดปฏิบัติได้ก็ประเสริฐแล้ว สำหรับประชาชนคนธรรมดา เหมือนการทำงานในหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนต่างๆ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลได้จะต้องยึดถือรักษาศีล 5 เป็นประจำ ถึงจะเข้ากับหลักธรรมาภิบาลได้ หน่วยงานต่างๆต้องฝึกปฏิบัติ และนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานให้เกิดความเป็นธรรม เสมอภาค เป็นไปตามระเบียบของกฎหมาย

2.8) มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีคุณธรรม ภาคประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่น รวมถึงข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ อาทิ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล

2.9) การสร้างความร่วมมือทุกคนทุกภาคส่วนในการทำงาน ลดปัญหาความขัดแย้ง ไม่แบ่งพักแบ่งพวก ไม่เลือกปฏิบัติ และมีแนวทางการปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์ตาม สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล

2.10) การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการสร้าง ธรรมชาติ

2.11) การสร้างการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม รู้ และร่วมคิด ร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของการพัฒนาในด้าน ต่าง ๆ เช่น การแสดงความเห็น การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบต่อผล ของการกระทำนั้น

3) วิธีการนำหลักธรรมชาติไปใช้ในงานพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ผลการศึกษาพบว่าวิธีการนำหลักธรรมชาติไปใช้ในงานพัฒนาชุมชนนั้นประกอบด้วย

3.1) หน่วยงานต้องมุ่งเน้นไปที่การบริหารจัดการองค์กร ให้เกิดผลประโยชน์ แก่ประชาชนเป็นสำคัญ

3.2) หน่วยงานหรือองค์กร ควรออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ สร้างค่านิยม วัฒนธรรมองค์กรให้ชัดเจน

3.3) หน่วยงานหรือองค์กร ควรจัดทำคู่มือการเสริมสร้างคุณธรรมและ จริยธรรม

3.4) หน่วยงานหรือองค์กร ควรจัดทำผังหรือแผนขั้นตอนการปฏิบัติงาน

3.5) หน่วยงานหรือองค์กร ควรดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของหน่วย งานเพื่อบรรจุ แผนงาน

3.6) ด้านการรักษาศิลปะ 5 หน่วยงานหรือองค์กร ควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการ รักษาศิลปะ 5 ตัวอย่างเช่น การลดละ อบายมุข ช่วงเขาพรรษา

3.7) สามารถตรวจสอบได้ การดำเนินการต่าง ๆ ประชาชนควรเข้ามามี ส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ

3.8) หน่วยงานหรือองค์กร ควรมีกิจกรรมหรือโครงการที่ให้เจ้าหน้าที่ บุคลากร ได้ทำกิจกรรมหรือทำงานร่วมกันอยู่เสมอ

3.9) หน่วยงานหรือองค์กร ควรออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือกำหนดเป็น วัฒนธรรมขององค์กร ให้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

3.10) หน่วยงานหรือองค์กรควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมคิด ร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

4. การวิจารณ์และสรุปผล

1. ความหมายของธรรมาภิบาลในทัศนะของผู้นำชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ
ผลการวิจัยพบว่า ความหมายของธรรมาภิบาลในทัศนะของผู้นำชุมชนนั้นถูกแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

- 1) แนวทางการบริหาร/การปกครอง
- 2) ลักษณะการกำกับติดตามดูแล
- 3) ลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่โดดเด่น

เหตุผลที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจาก ผู้นำชุมชนให้ความหมายของธรรมาภิบาลในทิศทางเดียวกัน คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นมิติใหม่เพราะต่างคนต่างรู้และเข้าใจในความหมายของหลักธรรมาภิบาลเป็นอย่างดี และส่วนหนึ่งมาจากนโยบายรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่เน้นการพัฒนาและปฏิรูปประเทศโดยใช้หลักการทำงานตามหลักธรรมาภิบาล สอดคล้องกับงานวิจัย (ศุทธิกานต์ มีจั่น, 2556) ได้ศึกษาแนวคิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล : บทสังเคราะห์ประสบการณ์จากผู้นำท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้สรุปความหมายของธรรมาภิบาลจากประสบการณ์ของผู้นำท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ แนวทางในด้านการบริหารงานภาครัฐและยังรวมถึงการบริหารงานในองค์กรอื่นๆ ทั้งภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นการดำเนินการต่างๆ เพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการ อันเป็นการนำองค์กรไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่ตั้งไว้

2. แนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลในงานพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า

- 1) การสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมและการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- 2) การสร้างวินัยในตัวเอง
- 3) การสร้างคุณธรรม ในตัวของผู้นำชุมชน บุคลากร
- 4) การสร้างจิตสำนึกในตนเอง
- 5) การฝึกอบรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึก

ให้แก่ผู้นำชุมชน บุคลากร

- 6) การพัฒนานคน คนคือคุณภาพของสังคมที่จะเปลี่ยนแปลงสังคม
- 7) การรักษาศีล 5
- 8) มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
- 9) การสร้างความร่วมมือทุกคนทุกภาคส่วน

10) การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

11) การสร้างการมีส่วนร่วม

เหตุผลที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจาก ผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้นำเสนอแนวทางการสร้างธรรมาภิบาลจากปัญหาที่เคยปฏิบัติหรือเป็นไปของหน่วยงานที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมพัฒนา แสดงความคิดเห็นร่วมกัน จนสุดท้ายได้แนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลร่วมกันของผู้นำชุมชนจังหวัดศรีสะเกษซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย (บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา, 2557) ได้ศึกษาแนวทางเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทยด้วยการสร้างจิตสำนึก ค่านิยมผ่านสุภาชิต คำพังเพย ซึ่งได้สรุปแนวทางการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย คือ การคำนึงหลักความคุ้มค่า หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม และหลักนิติธรรม เป็นการตรากฎหมายและกฎข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม

3. วิธีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในงานพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่าการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในงานพัฒนาชุมชน นั้น คือ

1) หน่วยงานควรมุ่งเน้นไปที่การบริหารจัดการองค์กร ให้เกิดผลประโยชน์แก่ประชาชนเป็นสำคัญ

2) หน่วยงานหรือองค์กร ควรออก กฎระเบียบ ข้อบังคับ สร้างค่านิยมวัฒนธรรมองค์กรให้ชัดเจน

3) หน่วยงานหรือองค์กร ควรจัดทำคู่มือการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม

4) หน่วยงานหรือองค์กร ควรจัดทำผังหรือแผนขั้นตอนการปฏิบัติงานและให้บริการอย่างชัดเจน

5) หน่วยงานหรือองค์กร ควรดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเพื่อบรรจุ แผนงาน โครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

6) หน่วยงานหรือองค์กร ควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาศีล 5 ตัวอย่างเช่น การลดละ อบายมุข ช่วงเขาพรรษา งดเหล้าเข้าพรรษา หรือจัดกิจกรรมนั่งวิปัสสนาให้แก่บุคลากร

7) การดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงานหรือองค์กร ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ

8) หน่วยงานหรือองค์กร ควรกิจกรรมหรือโครงการที่ให้เจ้าหน้าที่ บุคลากร ได้ทำกิจกรรมหรือทำงานร่วมกันบ่อย ๆ อาทิ กิจกรรมทำบุญตักบาตรร่วมกัน กิจกรรมจัดอบรมที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

9) หน่วยงานหรือองค์กรควรออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ ให้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล

10) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมคิด ร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

เหตุผลที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจาก ผู้นำชุมชนในฐานะที่คนขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน ก็หวังเป็นอย่างยิ่งที่ต้องการบริหารงานพัฒนาชุมชนให้โปร่งใส ตรวจสอบได้ ประชาชนมีส่วนร่วม วางแผน ดำเนินการ และประเมินผล เพื่อให้งานที่ออกเป็นที่ยอมรับของประชาชนตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นแนวทางหรือหนทางการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย(บุญฤทธิ์ เกตุจำนง, 2550) ได้ศึกษาการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษากรณีเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งได้สรุปการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ด้านนิติธรรม นำมาใช้ในเรื่องกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ด้านคุณธรรม นำมาใช้ในเรื่อง การปลูกฝังค่านิยมที่ดี ให้แก่ พนักงานเทศบาลในด้านต่าง ๆ ด้านความโปร่งใส นำมาใช้ในเรื่อง การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจรับงาน ด้านการมีส่วนร่วม นำมาใช้ใน เรื่องการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้สนใจเข้ารับฟังการประชุมสภาเทศบาล พร้อมทั้งสามารถเสนอแนะแนวทาง ข้อคิดเห็นต่าง ๆ อย่างเสรี และด้านความรับผิดชอบ นำมาใช้ในเรื่องของการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของ เทศบาล โดยมุ่งเน้นไปที่ผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างธรรมาภิบาล

1) ผู้นำชุมชนในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการสร้างธรรมาภิบาล ควรยอมรับที่จะถูกวิจารณ์ และเปิดใจกว้างให้ตรวจสอบได้ ประพฤติตนด้วยความโปร่งใส ละอายต่อตนเองในเรื่องการทุจริต

2) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกกระบวนการ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริง

3) การมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมแต่ละครั้ง ผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญ ความสนใจกับการประชุมให้มากขึ้นเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจในงานและเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4) การลดความขัดแย้ง ระหว่างผู้นำ บุคลากรและเจ้าหน้าที่ ปัญหาที่เจอในท้องถิ่น คือผู้นำสร้างความแตกแยก ถ้าผู้นำรู้หลักธรรมาภิบาลในการนำไปใช้ ก็จะไม่เกิดการแตกแยก ไม่เกิดปัญหา อยากให้สร้างความสามัคคีและมีความสุขในการทำงาน

5.2 ข้อเสนอแนะวิธีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้

1) ควรการสร้างกรอบกฎหมายให้เกิดความเป็นธรรมการรับผิดชอบร่วมกัน ความเสมอภาค ไม่เลือกพวกพ้องไม่เลือกปฏิบัติการตอบสนองความต้องการของประชาชน และจัดให้มีการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการทำงานอยู่เป็นประจำ

2) การนำหลักธรรมาภิบาลนำไปใช้ในการทำงานที่ประสบความสำเร็จจริงๆ คือ จะต้องมีส่วนร่วมในหลายภาคส่วน ตามหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานราชการต่างๆ ในหลายๆ องค์การบริหารส่วนตำบล ทุกองค์กรต้องช่วยกันประสานงานกัน เพื่อจะนำปัญหาแต่ละพื้นที่ หมู่บ้าน สถานศึกษา วัด แต่ละชุมชน มาคุยกันแก้ปัญหาร่วมกันหาทางออก จะได้แก้ปัญหาลงจุด

3) พื้นที่หมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ควรมีการประชุม ประชาคมร่วมกันว่า หมู่บ้าน ตำบลปีนี้หรือปีถัดไป จะวางแนวทางการพัฒนาในทิศทางใดเราจะต้องหาแนวทางร่วมกัน คือชุมชนประชาคมเพื่อแสวงหาปัญหาและทางออกในการทำงาน ส่วนคนขับเคลื่อนจริงคือ ผู้นำชุมชน บุคลากร และเจ้าหน้าที่

4) เมื่อเกิดความขัดแย้ง แตกแยกกัน ควรเรียกประชุม และใช้หลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการลดความขัดแย้ง ให้เป็นไปในทางเดียวกัน อาทิ หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาธรรมาภิบาลของผู้นำชุมชนที่สนับสนุนงานพัฒนาชุมชน
2) การศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในงานพัฒนาชุมชน

3) การศึกษาชุมชน สังคม ประเทศแห่งธรรมาภิบาลที่คาดหวัง

6. เอกสารอ้างอิง

- ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา. (2549). ประชาสังคม...รากฐานการพัฒนาประเทศ. การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปีการศึกษา 2549. 3 (เมษายน 2550): 215.
- บุญฤทธิ์ เกตุจันทน์. (2550). การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษากรณีเทศบาลนครนทบุรี. หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิรัชญา พรหมเสมา. (2556). สภาพปัจจุบันและปัญหาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ศุทธิกานต์ มีจั่น และคณะ. (2556). แนวคิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล : บทสังเคราะห์ประสบการณ์จากผู้นำท้องถิ่นในภาคตะวันออก เฉียงเหนือ. วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.